

середньої заробітної плати, вимагає реформування оплати праці, збільшення її частки у структурі валового внутрішнього продукту та собівартості продукції, стимулювання зайнятості населення, створення нових робочих місць, розширення трудових ресурсного потенціалу як основи розвитку загальноекономічних процесів суспільства, реалізації стратегії економічного зростання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Баранник Л.Б. Фінансовий механізм системи соціального захисту населення України: проблеми становлення та перспективи розвитку : [монографія] / Л.Б. Баранник. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фін. академія, 2012. – 496 с.
2. Кириленко О.П. Розвиток державного пенсійного страхування в умовах пенсійної реформи: [монографія] / [О.П. Кириленко, Б.С. Малиняк, О.В. Петрушка та ін.] ; за ред. О.П. Кириленко, Б.С. Малиняка. – Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 350 с.
3. Мельничук В.Г. Тенденції розвитку пенсійної системи України / В.Г. Мельничук // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 66–76.
4. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/index>.
5. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Про Державний бюджет України на 2007–2014 рр. : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058 – IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
8. Рудик В.К. Сучасні тенденції розвитку системи пенсійного страхування України : [монографія] / В.К. Рудик. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2014. – 188 с.
9. Фурдичко Л.Є. Сучасний стан і реформування системи пенсійного забезпечення України / Л.Є. Фурдичко // Вісн. ун-ту банків. справи Нац. банку України. – 2012. – № 2(14). – С. 57–61.
10. Якимова Л.П. Еволюція пенсійних систем: аналіз, моделювання, прогноз : [монографія] / Л.П. Якимова. – Донбас. держ. техн. ун-т. – Алчевськ, 2013. – 358 с.

УДК 336

Нестор О.Ю.

*аспірант кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЧНОГО ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Стаття присвячена дослідженню фінансового прогнозування як складової частини стратегічного фінансового планування. Висвітлено сутність понять «прогнозування» та «фінансове прогнозування». З'ясовано спільні та відмінні риси фінансового прогнозування та стратегічного фінансового планування.

Ключові слова: прогноз, метод, прогнозування, фінансове прогнозування, стратегічне фінансове планування.

Нестор О.Ю. ФИНАНСОВОЕ ПРОГНОЗИРОВАНИЕ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ФИНАНСОВОГО ПЛАНИРОВАНИЯ СУБЪЕКТА ХОЗЯЙСТВОВАНИЯ

Статья посвящена исследованию финансового прогнозирования как составляющей стратегического финансового планирования. Освещена сущность понятий «прогнозирование» и «финансовое прогнозирование». Выявлены общие и отличительные черты финансового прогнозирования и стратегического финансового планирования.

Ключевые слова: прогноз, метод, прогнозирование, финансовое прогнозирование, стратегическое финансовое планирование.

Nestor O.Yu. FINANCIAL FORECASTING AS A PART OF STRATEGIC FINANCIAL PLANNING OF BUSINESS ENTITIES

The article investigates the financial forecasting as part of the strategic financial planning. The article deals with the essence of the concepts of «forecasting» and «financial forecasting». In this article some common features of financial forecasting and strategic financial planning are found.

Keywords: forecast, method, forecasting, financial forecasting, strategic financial planning.

Постановка проблеми. Невизначеність зовнішнього середовища, непередбачувана поведінка інших суб'єктів ринкових відносин спонукає підприємства впроваджувати і розширювати фінансове прогнозування, вдосконалювати його методологію і методику розробки. З огляду на це зростає потреба з'ясувати ключові аспекти фінансового прогнозування та його місце в процесі стратегічного фінансового планування суб'єкта господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням окремих аспектів фінансового прогнозування займалися такі українські вчені, як Бечко П.К., Біла О.Г., Білик М.Д., Бурак Л.Д., Вахович І.М., Герасимчук З.В., Гузар Б.С., Давиденко Н.М., Колотуха С.М., Кузьмін О.Є., Марцин В.С., Непочатенко О.О., Олексів І.Б., Поддєрьогін А.М., Проказа Т.В., Ткаченко І.П. та ін.

Мета статті. З'ясування сутності прогнозування, зокрема фінансового, його місця в процесі стратегічного фінансового планування. Також потрібно з'ясувати спільні та відмінні риси фінансового прогнозування та стратегічного фінансового планування і фактори, що впливають на точність прогнозів.

Виклад основного матеріалу. Прогнозування і планування є важливими функціями управління як на макро-, так на мікрорівні. І навряд чи можна ефективно управляти національною та регіональною економікою, а також окремим суб'єктом господарювання без прогнозування і планування [6, с. 250].

Під прогнозом розуміється науково обґрунтоване судження про можливі зміни об'єкта в майбутньому, про альтернативні шляхи і терміни їх здійснення.

Процес розроблення прогнозів називається прогнозуванням [9, с. 333].

Прогнозування являє собою вироблення змін фінансового стану об'єкта в цілому і його різних частин на тривалу перспективу. Воно може здійснюватися як на основі екстраполяції минулого в майбутнє з урахуванням експертної оцінки тенденції зміни, так і на основі прямого передбачення змін (останній спосіб вимагає вироблення у фінансового менеджера інтуїції і відповідного мислення).

Однак неправильно зводити прогнозування до такої собі технічної справи. Наївна екстраполяція чи підгін тенденцій під минулі факти і дані нічого не вартують. Це зв'язано з тим, що майбутнє зовсім не обов'язково відтворює минулі картини, що було б дуже зручно при плануванні. Точність прогнозу вимагає великої уваги до процедур, які забезпечують його первісними даними [3, с. 453–454].

Прогнозування є початковим етапом планування. Усі методи прогнозування фінансових показників засновані на показниках фінансової діяльності підприємства за минулі періоди. Точність прогнозів залежить від того, чи продовжують зберігатися на період прогнозу співвідношення й залежності, що діяли в минулому [2, с. 52].

Прагматична сторона прогнозування – це вміння зіставляти різні невизначеності з наявними ресурсами для її подолання. Прогнозування не ставить завдання безпосередньо здійснювати розроблені прогнози на практиці [8, с. 408]. Прогнозування – це не довільна фантазія розуму, а складна інтелектуальна робота, спрямована на те, щоб зрозуміти, як співвідноситься сьогодення практика ведення бізнесу з майбутнім. Сутність даного методу полягає в розробці повного набору альтернативних фінансових показників і параметрів, що дозволяють визначити варіанти розвитку фінансового стану об'єкта управління на основі тенденцій, що намітилися. Прогнозування – не альтернатива до плану, а частина загального процесу планування, аналітична основа плану [3, с. 454].

Фінансове прогнозування – це процес розроблення економічних прогнозів, заснований на наукових методах пізнання економічних явищ і використанні всієї сукупності методів, засобів і способів економічної прогностики. Прогнозування, у тому числі економічне, співвідноситься з більш широким поняттям – передбачення як випереджального відображення дійсності, заснованого на пізнанні законів природи, суспільства і мислення [9, с. 333].

Мета фінансового прогнозування – визначити очікувані фінансові результати від діяльності компанії в майбутній період і потреби в фінансуванні [3, с. 454].

Основним завданням фінансового планування і прогнозування є ресурсне збалансування видатків, передбачених планом (прогнозом) з усіх напрямів діяльності, забезпечення передумов рентабельної роботи підприємства, фінансової стійкості, платоспроможності, кредитоспроможності та ліквідності боргових зобов'язань впродовж планового періоду [1, с. 13].

Прогнозування основних напрямків фінансової діяльності підприємства, що здійснюється в процесі стратегічного фінансового планування, є вихідним етапом планування. На відміну від планування прогнозування передбачає розробку альтернативних фінансових показників та параметрів, використання яких, відповідно до тенденцій зміни ситуації на ринку, дає змогу визначити один із варіантів розвитку фінансового стану підприємства [3, с. 453].

Прогнозування фінансових звітів включає в себе як дослідження минулих тенденцій, так і передба-

чення майбутнього розміру виручки, витрат, інших доходів і витрат. Тенденції можуть бути виявлені за використання різних методів аналізу від простого дослідження характерних рис, які наглядно розрізняють, до застосування різноманітних статистичних методів з метою побудови тренду для використання його як бази для висновків про майбутній стан підприємства. Слід зазначити, що прогнозування фінансового стану підприємства доводиться здійснювати з врахуванням минулого досвіду, щоб забезпечити підприємців реальними прогнозами, які в нашій країні через нестабільність політичної та економічної системи можуть бути короткостроковими [7, с. 259].

Основою фінансового прогнозування є узагальнення та аналіз наявної інформації з наступним моделюванням і врахуванням факторів, можливих варіантів розвитку ситуації та фінансових показників. Методи та способи прогнозування мають бути достатньо динамічними для того, щоб своєчасно врахувати ці зміни [3, с. 453].

Щоб обґрунтувати свою думку, фахівці з прогнозування спираються на різноманітні джерела інформації та методи прогнозування. До методів прогнозування відносяться методи економічної статистики, математично-статистичні методи вивчення зв'язків, методи економічної кібернетики й оптимального програмування, економічні методи, методи дослідження операцій і теорії прийняття рішень та інші.

Немає єдиного, універсального методу прогнозування. У зв'язку з величезною розмаїтістю прогнозованих ситуацій існує і велика розмаїтість методів прогнозування.

Прогнозування має специфічні методологічні основи, відмінні від методології планування. Склад показників прогнозу може значно відрізнитися від складу показників майбутнього плану. У чомусь прогноз може виявитися менш деталізованим, ніж розрахунки планових завдань, а в чомусь він буде більш прохронним [3, с. 454].

Найбільш типовими методами прогнозування є:

- метод експертних оцінок;
- метод кореляційного моделювання;
- метод оптимізаційного моделювання;
- метод багатфакторного економіко-математичного моделювання;
- розрахунково-аналітичний метод;
- методи обробки просторових, часових і просторово-часових сукупностей;
- методи ситуаційного аналізу і прогнозування [2, с. 52].

Варто також розглянути фінансове прогнозування у співвідношенні зі стратегічним фінансовим плануванням. Обґрунтування показників фінансових операцій, як і результативність багатьох господарських рішень, досягається в процесі фінансового планування і прогнозування. Ці два дуже близьких поняття в економічній літературі та на практиці часто ототожнюються. Фактично фінансове прогнозування може передувати плануванню й оцінювати численні варіанти (відповідно, визначати можливості управління рухом фінансових ресурсів на макро- і мікрорівнях) [9, с. 329].

Якщо говорити про спільні риси фінансового планування і фінансового прогнозування, то це єдність цілей і завдань. Прогнозування створює базу для прийняття планових рішень, генерує варіанти розвитку на основі можливих напрямів управління. Стосовно відмінностей, то вони обумовлені фактором часу та рівнем невизначеності, оскільки прогнозування є дослідницькою базою планування через

випереджаючий характер прогнозу відносно плану. Крім того, прогноз має варіантний зміст, а план – це однозначне рішення, навіть якщо розроблене на варіантній основі.

Розробка фінансових прогнозів ґрунтується на загальноприйнятій у світовій практиці методології планування і прогнозування економіки, яка визначає основні принципи і методи проведення розрахунків планових і прогнозних показників, розкриває і характеризує логіку формування планів і прогнозів, шляхи їх здійснення [1, с. 15].

Оскільки усі підсистеми фінансового планування взаємозалежні та взаємообумовлені, планування здійснюється в певній послідовності, варто зазначити, що найважливішим етапом планування є прогнозування основних напрямів фінансової діяльності підприємства, що здійснюється у процесі стратегічного фінансового планування. На цьому етапі визначаються завдання і параметри поточного фінансового планування. У свою чергу, базою для розроблення оперативних фінансових планів є саме поточне фінансове планування [9, с. 331].

Прогнозування є досить складним етапом фінансового планування, який вимагає від фінансової служби високого рівня фахової підготовки у сфері не тільки фінансів, а й вищої математики та програмування, а також розуміння того, що математичні методи – це лише ефективний інструментарій, який не може замінити здатність фінансиста виділяти найважливішу інформацію, правильно її оцінювати і передбачати майбутні зміни на ринку [5, с. 27].

Теорія фінансового планування передбачає використання різноманітних методів фінансового прогнозування. Всі ці методи в принципі розв'язують одну й ту ж проблему: розрахувати прогноз майбутнього фінансового стану суб'єкта господарювання. Елементи невизначеності додаткових факторів, які будуть впливати на суб'єкт господарювання, зберігаються на всіх етапах як фінансового планування, так і його виконання. Тому фінансові менеджери повинні використовувати всі ці методи в системі, щоб підвищити якість фінансових планів з точки зору їх надійності та ефективності, а також проводити аналіз достовірності методик фінансового планування [3, с. 457].

Прогнозування завжди пов'язане з невизначеністю і передбачає багатоваріантність, а тому фінансові плани можуть складатися за різних припущень щодо очікуваних змін у діяльності підприємства і кон'юнктури ринку. Вірогідні прогнози не можна отримати за неправильних припущень, а тому, прогнозуючи діяльність підприємства, необхідно виділити і врахувати найважливіші чинники. Одні з них підлягають оцінці й управлінню, інші – мають зовнішній характер, тому їх не завжди можна точно оцінити [5, с. 27].

Невизначеність спричиняє появу низки чинників, які впливають на процес прогнозування показників діяльності підприємства. До таких чинників відносяться:

- майбутнє може суттєво відрізнятись від теперішнього і тим більше від минулого. Відповідно, немає гарантії, що тенденції, які спостерігалися в минулому, спостерігатимуться і в майбутньому. Таким чином, прогнозування шляхом звичайної екстраполяції числових рядів не завжди буде давати об'єктивні прогнози;

- складні статистичні моделі часто не дають точних прогнозів, незважаючи на підтвердження їхньої адекватності, тоді як найпростіші моделі, незважа-

ючи на їхню статистичну обмеженість, часто дають значно кращі результати з точки зору точності прогнозування;

- прогнози, зроблені експертами, в основному поступаються точністю прогнозам, отриманим за допомогою використання простих статистичних методів;

- середні значення, визначені декількома індивідуумами, часто дають можливість удосконалити точність прогнозування;

- середні значення прогнозів декількох статистичних методів вдосконалюють точність прогнозування та знижують величину помилок прогнозів [4, с. 220].

На сьогодні більш точними вважаються середні значення між кількома альтернативними прогнозами, що, зокрема, підтверджується низкою емпіричних досліджень. Середнє значення між декількома альтернативними прогнозами є завжди більш точним порівняно з прогнозом, отриманим з використанням будь-якого методу прогнозування. Відповідно, пропонується розробка декількох альтернативних прогнозів, а потім знаходження середнього значення між ними.

Варто також підкреслити, що неточність прогнозування повинна бути прийнята й усвідомлена менеджментом підприємства. Для уникнення проблеми, пов'язаних з неточністю прогнозування, доцільно розраховувати інтервали довіри (максимально допустимі відхилення фактичного значення показників від прогнозованих), які дозволять передбачити оптимістичний і песимістичний сценарії розвитку ситуації [4, с. 223].

Менеджери часто приходять до висновку про те, що підготовка погодженого зведеного прогнозу – складна і надто трудомістка справа. Однак значна частина розрахунків може бути автоматизованою завдяки використанню комп'ютерних програм. Обмірковуючи різні фактори в процесі ухвалення рішення, менеджери за допомогою сучасних пакетів прикладних програм можуть швидко побачити їхній можливий вплив і відповідним чином змінити розміщення акцентів. Тут закладені величезні потенційні можливості для принципового удосконалювання процесу прогнозування.

Багато менеджерів, що займаються фінансовим плануванням, звертаються по допомогу до третіх осіб. На Заході інтенсивно розвивається галузь бізнесу, компанії якої спеціалізуються на підготовці макроекономічних і галузевих прогнозів для корпоративних замовників [3, с. 457].

Висновки. Прогнозування – це важлива функція управління. Воно є процесом розробки прогнозів змін фінансового стану суб'єкта господарювання на тривалу перспективу.

Фінансовим прогнозуванням називають процес розроблення економічних прогнозів, заснованих на наукових методах пізнання економічних явищ і використанні всієї сукупності методів, засобів і способів економічної прогностики. Його застосовують для ресурсного збалансування витрат, забезпечення передумов рентабельної роботи підприємства впродовж планового періоду. Економічна ж сутність полягає у вмінні зіставити різні невизначеності з наявними для їх подолання ресурсами.

Варто зазначити, що в економічній літературі та в процесі практичної діяльності часто зустрічається ототожнення понять «фінансове прогнозування» та «стратегічне фінансове планування». Фінансове прогнозування передує стратегічному фінансовому плануванню та є його початковим етапом. Крім того,

прогноз передбачає численні варіанти рішень, тоді як план – це рішення однозначне.

Фінансове прогнозування створює базу для прийняття планових рішень. Для забезпечення високої ефективності процесу фінансового прогнозування варто забезпечити високу професійну підготовку фахівців фінансової служби не лише у сфері фінансів, але й у галузі математики та програмування.

Отже, фінансове прогнозування є важливою складовою стратегічного фінансового планування та його початковим етапом, що забезпечує дослідну базу для прийняття рішень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування : [навч. посіб.] / О.Г. Біла. – Львів : Компакт-ЛВ, 2005. – 312 с.
2. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович ; Луц. держ. техн. унт, Київ. нац. торг.екон. унт ; 2-е вид., перероб. і допов. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 409 с.
3. Давиденко Н.М. Фінансовий менеджмент : [підручник] / Н.М. Давиденко. – К. : ТОВ «Задруга», 2012. – 516 с.
4. Кузьмін О.Є., Олексів І.Б. Прогнозування економічних показників діяльності підприємства на засадах узгодження інтересів груп економічного впливу / О.Є. Кузьмін, І.Б. Олексів // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 9(147). – С. 219–228.
5. Марцин В.С. Планування як основна складова процесу фінансової діяльності / В.С. Марцин // Фінанси України. – 2008. – № 4(149). – С. 23–31.
6. Проказа Т.В. Теоретичні засади фінансового планування та прогнозування / Т.В. Проказа // Економіка промисловості. – 2011. – № 2-3(54-55). – С. 250–256.
7. Ткаченко І.П. Фінансовий менеджмент : [навч. посіб.] / І.П. Ткаченко. – Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2013. – 358 с.
8. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін. Фінанси підприємств : [підручник] / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.] ; ред. проф. А.М. Поддєрьогін ; 8-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.
9. Непочатенко О.О., Бечко П.К., Гузар Б.С., Колотуха С.М. та ін. Фінансовий менеджмент : [підручник] / [О.О. Непочатенко, П.К. Бечко, Б.С. Гузар, С.М. Колотуха та ін.]. – Умань : Видавель Соцінський. – 2012. – 523 с.

УДК 368:339

Нечипорук Л.В.

*доктор економічних наук, професор
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Добро́рез О.Г.

*здобувач
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ВПЛИВ ФОРМУВАННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ЕКОНОМІКИ НА СТРАХОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Визначено, що глобалізація економіки сприяє виникненню якісно нової форми економічного порядку – мережевої економіки, яка починає витіснювати ієрархічні та ринкові форми з обслуговування економічних відносин у суспільстві. З'ясовано, що мережева економіка ґрунтується на виробництві та розподілі мережевих благ, корисність яких виявляється виключно через мережеві зв'язки, властивостями яких є: комплементарність, стандартність; мережеві зовнішні ефекти; ефекти пастки (lock-in-effect), економія на масштабі виробництва. Доведено, що відбувається вплив формування мережевої економіки на страхову діяльність, що можна відстежити через такі форми прояву, як створення агентських мереж страховиків, розгортання різних моделей співпраці банків та страхових компаній (bancassurance).

Ключові слова: мережева економіка, страхування, страхові послуги, страхова діяльність, банкострахування.

Нечипорук Л.В., Добро́рез О.Г. ВЛИЯНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ СЕТЕВОЙ ЭКОНОМИКИ НА СТРАХОВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Определено, что глобализация экономики способствует возникновению качественно новой формы экономического порядка – сетевой экономики, которая начинает вытеснять иерархические и рыночные формы из обслуживания экономических отношений в обществе. Установлено, что сетевая экономика основывается на производстве и распределении сетевых благ, полезность которых проявляется исключительно через сетевые связи, свойствами которых являются: комплементарность, стандартность; сетевые внешние эффекты; эффекты ловушки (lock-in-effect), экономия на масштабе производства. Доказано, что происходит влияние на формирование сетевой экономики на страховую деятельность, что можно отследить через такие формы проявления, как создание агентских сетей страховщиков, развертывание различных моделей сотрудничества банков и страховых компаний (bancassurance).

Ключевые слова: сетевая экономика, страхование, страховые услуги, страховая деятельность, банкострахование.

Nechyporuk L.V. Dobrorez O.G. INFLUENCE FORMATION OF NETWORK ECONOMY ON INSURANCE ACTIVITY

It is determined that the globalization of the economy contributes to the emergence of a qualitatively new form of economic order – the network economy, which is beginning to supplant hierarchical and market forms of maintenance of economic relations in society. It was found that network economy is based on manufacturing and distribution of network benefits, the relevance of which becomes apparent only through a network connection, properties which are: complementarity, standard; network externalities; the effects of traps (lock-in-effect) economies of scale of production. It is proved that there is an influence on the formation of the network economy on insurance activities that can be tracked through such manifestations as creating any Agency networks of insurers, the deployment of different models of cooperation between banks and insurance companies (bancassurance).

Keywords: network economy, insurance, insurance services, bancassurance.